

Van signalering naar herstelverantwoordelijkheid

Competentiegerichte samenwerking als federatief governanceprincipe

Documentcode	CIV-CARE_P001_HPP006_v0.1
Versie	0.1
Status	CONCEPT - HUMAN REVIEW - NIET VASTGESTELD
Datum concept	14 september 2026
Opsteller	Stichting De Kamer van Sociale Waarden - CIV-CARE
Publicatie-intentie	Voorgenomen openbaar als PDF na Human Review en formele vaststelling
Frameworkpositie	Voorgenomen onderdeel van CIV-CARE Position Paper Triage Framework

REVIEWSTATUS: dit document bevat een normatief concept. Geen externe toepassing, publicatie of formele verwijzing als vastgestelde CIV-CARE-norm vóór expliciete Human Review en vaststellingsbesluit.

Executive summary

Deze head position paper introduceert een conceptueel CIV-CARE-kader voor samenwerking tussen jongeren, ervaringsdeskundigen, ouders, professionals, onderzoekers, juristen, toezichthouders, bestuurders en overheden. Kern is dat samenwerking niet vraagt om één dominante kennisbron of institutionele rangorde, maar om rolhelderheid, functionele autonomie, traceerbare bronweging en verantwoordelijkheid die blijft rusten bij de actor met het formele mandaat. De reeks adresseert in het bijzonder de overgang van signalering naar aantoonbaar handelen en herstel: de knowledge-to-remedy gap.

1. Aanleiding en probleemdefinitie

Jeugdzorg, bescherming, toezicht en publieke governance kennen situaties waarin signalen jarenlang bekend kunnen zijn, terwijl dezelfde vormen van schade of onveiligheid terugkeren. De bestuurlijke vraag verschuift dan van uitsluitend “wie maakte fout X?” naar “welke voorwaarden lieten fout X herhaaldelijk ontstaan en wie kon die voorwaarden beïnvloeden?”. HPP006 biedt hiervoor geen nieuwe superautoriteit, maar een samenwerkings- en verantwoordingsarchitectuur.

Het uitgangspunt is competentiegericht: actoren blijven in hun eigen rol. Een jongere hoeft geen jurist te worden, een ervaringsdeskundige geen inspecteur, een onderzoeker geen hulpverlener, een maatschappelijke organisatie geen overheid en een formele beslisser kan verantwoordelijkheid niet overdragen aan participanten.

2. Centrale normatieve these

Niet boven elkaar. Niet los van elkaar. Maar naast elkaar, met onderscheiden competentie, mandaat en verantwoordelijkheid.

HPP006 onderscheidt menselijke gelijkwaardigheid, epistemische waarde, professionele deskundigheid en formele beslisbevoegdheid. Deze categorieën mogen elkaar niet vervangen. Verschil in bevoegdheid legitimeert geen automatische rangorde in de waarde van kennis; gelijkwaardigheid geeft op haar beurt geen automatische bevoegdheid om formele besluiten te nemen.

3. Acht dragende beginselen

Beginsel	Betekenis	Toetsvraag
Competentie boven hiërarchie	Bijdragen worden gewogen op relevantie voor de vraag, niet alleen op institutionele positie.	Welke competentie is nodig en waarom?
Functionele autonomie	Iedere actor behoudt rol, identiteit, mandaat en grenzen.	Wordt iemand ingelijfd of buiten zijn rol getrokken?
Epistemische gelijkwaardigheid	Ervaring, professionele kennis, recht en onderzoek hebben	Zijn bronnen inhoudelijk beoordeeld in plaats van

	verschillende kennisfuncties.	statusmatig gerangschikt?
Traceerbaarheid	Herkomst, status en transformatie van informatie blijven zichtbaar.	Kan worden teruggevonden wie wat wanneer stelde?
Gedocumenteerde dissent	Consensus is niet verplicht; verschil van inzicht blijft kenbaar.	Is een afwijkend perspectief bewaard?
Machtsbewust ontwerp	Procedurele waarborgen compenseren feitelijke machtsverschillen.	Kan de minder machtige actor veilig deelnemen?
Verantwoordelijkheid volgt bevoegdheid	Formele verantwoordelijkheid blijft bij de bevoegde actor.	Wie moest beslissen, uitvoeren en motiveren?
Van kennis naar herstel	Bekende schade activeert opvolging, effectmeting en waar passend herstel.	Wat veranderde aantoonbaar nadat het probleem bekend was?

4. Het HPP006-procesmodel

1. Signaal - een ervaring, melding, patroon of externe bevinding wordt zichtbaar.
2. Bronordening - status, herkomst, onzekerheid en context worden vastgelegd.
3. Competentiemapping - bepalen welke actoren werkelijk nodig zijn.
4. Shared Understanding - gedeelde en betwiste feiten, onzekerheden, waarden en rollen worden onderscheiden.
5. Besluit en mandaat - de bevoegde actor beslist of legt gemotiveerd uit waarom niet.
6. Uitvoering - eigenaarschap, termijn, middelen en afhankelijkheden worden vastgelegd.
7. Resultaat - effect wordt bij betrokkenen en systeemniveau geëvalueerd.
8. Herstel en leren - individuele herstelroutes en structurele wijzigingen worden onderscheiden en opnieuw beoordeeld.

5. Activatiecriteria in triage

- Meerdere autonome actoren beschikken over noodzakelijke maar verschillende kennis.
- Ervaringskennis en institutionele informatie spreken elkaar tegen of bereiken elkaar niet.
- Er is risico op pseudo-participatie, rolvermenging of verantwoordelijkheidsdiffusie.
- Een bekend probleem is erkend maar opvolging, effect of herstel blijft onduidelijk.
- Eenzelfde tekortkoming keert terug in meerdere dossiers, locaties of tijdsperioden.
- Een interventie vereist zowel individuele bescherming/herstel als systeemleren.

6. Stopcriteria en begrenzing

- HPP006 vervangt geen acute veiligheidsinterventie, wettelijke meldplicht, rechterlijke beslissing of inspectiebevoegdheid.
- HPP006 wordt niet gebruikt om onbewezen beschuldigingen als feiten te presenteren.
- Samenwerking wordt niet afgedwongen wanneer deelname onveilig is of de rechtspositie schaadt.
- Een participatieproces mag niet worden gebruikt om formele verantwoordelijkheid te verdunnen.
- CIV-CARE treedt niet op als rechter, inspectie, behandelautoriteit of schadefonds tenzij daarvoor afzonderlijk een rechtsgeldige rol bestaat.

7. Documentarchitectuur HPP006

Document	Kernfunctie	Beoogde triagerol
SHPP006-01	Ervaringskennis als zelfstandige kennisbron	Van vertellen naar structureel kenbare en toetsbare signalering
SHPP006-02	Competentiegerichte gelijkwaardigheid en epistemische rechtvaardigheid	Naast elkaar staan zonder kennis of mensen te rangordenen
SHPP006-03	Functionele autonomie, rolzuiverheid en mandaat	Samenwerken zonder institutionele absorptie of verantwoordelijkheidsoverdracht
SHPP006-04	Machtsasymmetrie, veilige tegenspraak en gedocumenteerde dissent	Van pseudo-participatie naar controleerbaar verschil van inzicht
SHPP006-05	Shared Understanding, Shared Decision Making en federatieve samenwerking	Eerst gedeeld begrip, daarna gedeelde besluitvorming waar dat past
SHPP006-06	De knowledge-to-remedy gap	Van structurele signalering naar aantoonbaar handelen
SHPP006-07	Herstelverantwoordelijkheid, nazorg, compensatie en effectmeting	Na erkenning begint de tweede helft van verantwoordelijkheid
SHPP006-08	Institutioneel leren, stelselverantwoordelijkheid en	Van incidentele correctie naar een lerend en aanspreekbaar

	cyclische herbeoordeling	stelsel
--	--------------------------	---------

Relatie met bestaande CIV-CARE-documenten

HPP006 vervangt geen bestaande normatieve lijn. De reeks is bedoeld als verbindende governancelaag tussen herstel, vertrouwen, gedeelde besluitvorming, relationele legitimiteit en stelselverantwoordelijkheid.

Bestaand document	Relatie met HPP006
HPP003 - Herstel	HPP006 bepaalt wie vanuit welke competentie betrokken moet worden wanneer signalering moet overgaan in herstel en systeemleren.
HPP004 - Vertrouwen / federatieve governance	HPP006 operationaliseert samenwerking tussen autonome actoren zonder hiërarchische absorptie.
HPP005 - Shared Decision Making	HPP006 verbreedt SDM met Shared Understanding, gedocumenteerde dissent en besluit-/verantwoordelijkheidszuiverheid.
PP-REL-001 - Relationele legitimiteit	HPP006 vertaalt gelijkwaardigheid, machtsbalans, zelfregie en samenredzaamheid naar multi-actor governance.
Triage Framework v1.7	HPP006 wordt pas geactiveerd wanneer de triage wijst op meerdere kennisdragers, structurele signalen, herstelverantwoordelijkheid of stelsel-/netwerkvraagstukken.

8. Publicatie- en governancevoorstel

Voorstel voor Human Review: HPP006 en SHPP006-01 t/m -08 krijgen ieder een zelfstandige publieke PDF na inhoudelijke, juridische, privacy- en governance-review. Zij worden in het documentregister als head-positionpaper respectievelijk pdf-positionpaper opgenomen. De inzetmatrix wordt als ondersteunend normatief instrument gepubliceerd. De Human Review-notitie, reviewlog en interne wijzigingsmatrix blijven intern tenzij later afzonderlijk tot publicatie wordt besloten.

9. Human Review-vragen

- Is de verhouding tussen gelijkwaardigheid en formele bevoegdheid voldoende scherp?
- Voorkomt de reeks rolvermenging en verantwoordelijkheidsoverdracht daadwerkelijk?

- Is de term knowledge-to-remedy gap bruikbaar en voldoende afgebakend?
- Zijn herstelverantwoordelijkheid en mogelijke compensatie juridisch voorzichtig genoeg geformuleerd?
- Sluit activering aan op het Triage Framework v1.7 zonder een parallel triagesysteem te creëren?
- Welke documenten vereisen privacy-, kinderrechten- of toezichtsspecialistische review?

Bronnen en referenties voor Human Review

Interne CIV-CARE-bronnen

CIV-CARE Position Paper Triage Framework v1.7: Overkoepelend triage- en documentatiekader.

CIV-CARE_P001_HPP003 - Herstel van Impasse zonder Juridisering v0.9: Herstelroutes en interventielogica bij vastgelopen relaties.

CIV-CARE_P001_SHPP003_Herstel-Inzetmatrix v0.9: Bestaand voorbeeld van een richtinggevende, niet-beslissende inzetmatrix.

CIV-CARE_P001_HPP004 - Vertrouwen als Voorwaarde voor Maatschappelijke Stabiliteit v0.9: Vertrouwen, federatieve governance en netwerklegitimiteit.

CIV-CARE_P001_SHPP004-05 - Federatieve Governance als Stabiliteitsmodel v0.9: Autonome actoren werken samen zonder institutionele absorptie.

CIV-CARE_P001_HPP005 - Shared Decision Making als Fundament van Legitieme Besluitvorming v0.9: Gedeelde besluitvorming, machtsasymmetrie en pseudo-participatie.

CIV-CARE_P001_PP-REL-001 v0.9-RC1: Relationele legitimiteit, gelijkwaardigheid, machtsbalans, zelfregie en samenredzaamheid.

Externe bronnen en casusmateriaal

Bhugwandass / ExpEx, Eenzaam Gesloten (2024): Ervaringsonderzoek naar ZIKOS, gebaseerd op 51 jongeren, 3 (oud-)medewerkers en een ouder. <https://www.expex.nl/onderzoek-zikos/>

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, Reflectie toezicht op ZIKOS (2024): Zelfreflectie op toezicht; expliciete versterking van gebruik van ervaringskennis en aandacht voor organisatiecultuur. <https://www.igj.nl/documenten/2024/11/05/rapportage-reflectie-igj-op-toezicht-op-zikos>

Bhugwandass / ExpEx, Eenzaam Gestorven (2026): Vervolgonderzoek naar wat na erkenning en sluiting met slachtoffers en aanbevelingen gebeurde. <https://www.expex.nl/eenzaam-gestorven/>

IGJ & Inspectie JenV, Kwetsbare kinderen, kwetsbaar stelsel (2025): Structurele oorzaken liggen mede buiten uitvoerders; oproep aan Rijk vanuit stelselverantwoordelijkheid. <https://www.igj.nl/documenten/2025/09/25/kwetsbare-kinderen-kwetsbaar-stelsel>

IGJ, Jongeren voelen zich onvoldoende gehoord en te weinig betrokken (2026): Follow-up waarin jongerenervaringen expliciet onderdeel van toezicht worden gemaakt. <https://www.igj.nl/documenten/2026/06/04/jongeren-voelen-zich-onvoldoende-gehoord-en-te-weinig-betrokken>

Reviewnotitie: Externe bronnen ondersteunen casus- en systeemvragen. De normatieve CIV-CARE-conclusies blijven voorstellen voor Human Review en zijn niet door de genoemde externe partijen onderschreven.